

הרב שניאור זלמן רוח - יו"ר

"אדם עלול לעבור על ס

"קיים בציבור חוסר מודעות לבעיית התולעים והטפילים הנמצאים בדגים. צריך לדעת כי על אכילת שרץ המים עוברים על ארבעה לאווין", מסביר הרב רוח, שצבר ניסיון ומומחיות רבת שנים בתחום, מבהיר: "ניתן לאכול את כל סוגי הדגים הכשרים, אבל רק לאחר שברור לחלוטין כי הנם נקיים מתולעים וטפילים" • לאכול דג ולהינצל מדג

מאת אברהם בן-חיים

הרב רוח החל לעסוק בנושא התולעים במזון בכלל, לפני כ-12 שנים, ובתולעים בדגים לפני כ-7 שנים.

עיקר הטיפול הראשוני התמקד תחילה בארץ בבריכות לגידול הדגים ובמחנסי השיווק. כשהתברר שרוב הדגים מיובאים מחו"ל, התחילה הפעילות של המכון מול מפעלים בחו"ל.

בשלב ראשון התמקדה הפעילות בתולעים וטפילים שנמצאים על עור הדגים וחודרים ממנו פנימה.

הרב רוח יצא לאגמי דיג וחוות גידול ברחבי העולם, כדי לזהות את הבעיה מהשורש.

כך לדוגמה, במדינת איסלנד ביצע הרב רוח מחקר ארוך על דג הרוטבש (רדפיש). הדג הזה היה ידוע בעולם כדג שנושא על גבו טפיל ואפילו במכתבי הרבנות הראשית לישראל, היה אסור להביאו לארץ. "אחרי שזוהו המינים השונים של הטפילים בפעילות משותפת עם מעבדות באיסלנד, ומעקב אחרי נדידת הטפילים – ידענו לומר מתי ומאיילו אזורים ניתן לקחת דגים ללא חשש", אומר הרב רוח.

בשלב שני נכנס הרב רוח לטפל בנושא תולעת האניסאקיס. לאחר שהפוסקים בעבר ובהווה הכריעו שמדובר בתולעת שבאה מבחוץ, ולכן גם אם היא נמצאת בבשר הדגים היא אסורה. תולעת זו מצויה בדגי סול, סלמון מהים ועוד.

במהלך ארבע השנים האחרונות, נדד הרב רוח בין עשרות מפעלים במדינות שונות באירופה, סקנדינביה, דרום אמריקה ובמזרח הרחוק ולמד על חיי הדג, התולעים, הטפילים ומקורם. הרב רוח נעזר בציווד מיוחד לצילום תת-מימי, צוללנים, חוקרים ומומחים בעלי שם. מסקנות המחקר אישרו לחלוטין את המסקנה ההלכתית שתולעים אלו באות מבחוץ ואיסורן איסור תורה.

בעקבות המידע, התחילו במכון לפתח שיטות שונות המתאימות לסוגי הדגים השונים, לניקוי מתולעים וטפילים.

התברר כי אין ברירה אלא להסיר את התולעים והטפילים בפועל מן הדגים בזמן העיבוד. לאחר כמה ניסיונות שעלו בהצלחה, הוחל בבדיקות שוטפות של תוצרת המגיעה מארה"ב ורוסיה לסין, ושם צוות גדול של פועלים שהתמחו בדבר, בודקים כל חתיכת דג על גבי שולחנות אור, מיוחדים לעבודה גם במים זורמים עם תאורה מיוחדת מלמעלה ועוד

גידול לדגים טריים עומדות תחת פיקוח המכון, כאשר מפקחים מומחים מטעם המכון מלווים את הגידול ומפקחים עליו בטרם מוציאים את הדגים מהבריכות. כשהבדיקות מעלות שהדג נקי לחלוטין, הם מאשרים את שיווק הדגים לסיטונאים שמשווקים לחנויות הדגים.

בדגי אגמים אין אפשרות טיפול ולכן תוצרת הנרכשת מהכינרת (כגון סרדינים, בורי, אמנון ועוד) חובה לבדוקה כנדרש טרם האכילה.

"חשוב לציין", ממחר הרב רוח להבהיר, "התולעים שנאסרו מהתורה באכילה, הן התולעים שבאות מבחוץ ונכנס אל הדג. לעומת זאת, תולעים שגדלו ונוצרו מהדג עצמו (שגדרן בהלכה – "דמניה קא גבלי"), אינן אסורות באכילה. וחשוב לדעת להבדיל. אנחנו מדברים רק על תולעים שבאות מבחוץ, שנאסרו מהתורה".

מחקרים חובקי עולם

כאמור, מי שחולל מהפכה של ממש בכל הנושא, הוא הרב שניאור זלמן רוח, יו"ר המכון למצוות התלויות בארץ. המכון עוסק בתחומים רבים הקשורים לכשרות המזון, חקלאות, שמיטה, מעשר וכו', אולם בשנים האחרונות מתמקדת פעילות מרכזית בתחום התולעים והטפילים בדגה.

יש היתרונות והחסרונות שלו. בבריכות גידול לדגים, עקב הצפיפות המרובה, הטמפרטורה אחידה, כמות הנגיעות עלולה להיות מרובה ביותר, ומאידך, אפשרות הטיפול היא מצוינת ומסוגלת לפתור את הבעיה כמעט לחלוטין. לעומת זאת, בדגי אגמים מתוקים (כגון אגם הכינרת בטבריה) מחד הצפיפות פחותה ומאידך, אין אפשרות של טיפול בריסוס נגד הטפילים, כך שמדי יום ניתן לראות בשווקים דגים מהכינרת

את הכתבה הזו לא מומלץ לקרוא בעיצומה של ארוחת דגים דשנה, משום שייתכן שברגע זה נכשלתם בלא ידיעתכם ב-30 לאווין מדאורייתא. תלוי כמה תולעים וטפילים היו בדג שהיה עד לפני כמה דקות בצלחת שלכם. "אנשים חרדים, שומרי תורה ומצוות, המקפידים על קלה כחמורה, לא מודעים לכך שהם נכשלים באיסורי תורה", מתריע הרה"ג הרב שניאור זלמן רוח, יו"ר המכון למצוות התלויות בארץ ורב במועצה האזורית גזר.

הרב רוח, שאחד התחומים המרכזיים בהם עוסק המכון בראשו הוא עומד הוא התולעים והטפילים בדגים, הגיע למסקנה שקיימת בורות עצומה בנושא והחליט להרים קול זעקה ולהתריע בשער בת רבים שהמכשלה החמורה. "נכון שמעת לעת עולה הנושא הזה. מדברים יום-יומיים ואחר כך שוכחים והתולעים ממשיכות לעשות דרכים לתבשילים בבתי ישראל", אומר הרב רוח ומצהיר, כי לקח על עצמו לעשות מהפכה בכל מה שקשור למודעות הציבור לנושא.

הבעיה העיקרית איננה החידוש שיש תולעים בדגים, כיוון שדבר זה לא נתגלה היום, רק שהמודעות לכך שואפת לאפס. לדוגמה, בנושא התולעים והחרקים בירקות העלים הצליחו להחדיר ולהביא את הדברים למודעות הציבור, לגבי דגים עדיין אין מודעות רבה בציבור. ה"ידענים" מודעים לבעיות הקרפיון ועוד כמה דגים בודדים, כאשר בפועל, בשנים האחרונות מתברר שהבעיה היא בסוגי דגים רבים. כולל במצוננים, קפואים מהארץ ומחו"ל.

הטיפול - רק בבריכות

מקובל לחשוב בציבור שכדי לאכול דג, יש לבדוק את סימני הכשרות, סנפיר וקשקשת ותו לא. וכאן מתחילה הבעיה.

בממלכת הים חיים אלפי מינים של בעלי חיים זעירים שונים, גודלם נע בין מיקרון (אלפית המילימטר) לכמה ס"מ. הם חיים הן בימים ואגמים והן במים מתוקים. כמו כן חיים בים סרטנים מסוגים שונים. החיים הזעירים הללו ניזונים מסרטנים ירודים ודגיגים קטנים שמשמשים לאחר מכן מאכל לדגים, וכך אנו מוצאים את היצורים הללו בחלל מעי הדגים או בכבד של הדגים.

כל סוג גידול שהוא בדגים מהווה חממת גידול אף לחרקי המים השונים. אם כי לכל סוג גידול

המכון למצוות התלויות בארץ:

30 לאווין בארוחה אחת

הרב שניאור זלמן רווח בודק האם יש תולעים וטפילים בדג

"ח"ו. מותר לאכול את כל הדגים, רק צריך לדעת היכן הבעיה ואיך מנקים את הדג. אין דג כשר שאי אפשר לאכול אותו. עלינו מוטל להביא לציבור, ראשית, את המודעות לקיום הבעיה, ושנית, פתרונות שיאפשרו אכילה ללא חשש. "אני יכול לומר בסיפוק, שבסייעתא דשמיא, כל דג שהעלינו אודותיו בעיה, מצאנו פתרון מתאים כדי שיוכלו לאכול אותו ללא חשש. וב"ה שאחרי שנים רבות של פעילות בתחום, על שולחנו של שומרי הכשרות ניתן להשיג היום את רוב הדגים ללא תולעים".

הרב רווח מבהיר, כי אינו מתכוון לתת לנושא הזהירות מתולעים בדגים לרדת מסדר היום ובתקופה הקרובה יקיים המכון פעילות הסברתית נרחבת בקרב ציבור שומרי התורה והמצוות, למען ידעו על הבעיה וכיצד ניתן להיזהר וליהנות מדגים כשרים כהלכה.

רק בנושא הדגים – "תולעת שני". מדובר בכרך שני, כשהראשון עוסק בחרקים במזון בכלל. זאת מלבד ספרי הלכה נוספים שהוציא הרב בתחום המצוות התלויות בארץ.

בספר מובאים מאמרים הלכתיים, פסקי הלכה של גדולי הפוסקים לאורך הדורות, מחקרים הלכתיים ומדעיים שערך הרב בנושא, וכן עשרות תמונות ממסעותיו בעולם, בהן ניתן לראות את מקורות הגידול של הדגים, תמונות של טפילים שונים שנמצאו וכן מדריך מפורט לסוגי הטפילים והתולעים השכיחים בדגים השונים והדרך לנקותם. הספר הפך למבוקש מאוד ולחלק בלתי נפרד מספרייתו של כל רב, משגיח ומפקח העוסקים בתחום הדגים.

אמנם המידע שנתנו במאמר זה הנו על קצה המזלג ממש, אולם די בו כדי ממש להוציא את התיאבון... אז מה הרב רווח, אסור לאכול דגים?

שהתוצרת נקיה מחשש טפילים. תוצאות הפעילות הביאו לכך, שניתן כיום להשיג ברשתות השיווק ברחבי הארץ והעולם את הדגים שהיו נושאים בקרבם לעתים עשרות טפילים ותולעים, כשהם נקיים ללא חשש. זאת, כאמור, מלבד תעודות כשרות הניתנות ע"י המכון לחנויות ברחבי הארץ המוכרות דגים טריים ומצוננים שהגיעו ממאגרים המפוקחים ע"י המכון ונמצאו נקיים מתולעים.

פתרון לכל דג

פעילותו של הרב רווח בנושא, הקנתה לו שם של מומחה עולמי וגופי כשרות שונים, ובהם הגדולים ביותר, מתייעצים אתו ונעזרים בידע הרב שצבר, כשהם באים להעניק כשרות לכל נושא הדגים.

הרב רווח הוציא לאור ספר מיוחד העוסק

ביצועים מיוחדים. כל חתיכה נבדקת ויוואלית משני הצדדים, ובאמצעות פינצטה מוציאים כל תולעת ותולעת.

צורת עבודה זו על גבי שולחן אור מתאימה לסוגי הדגים הבאים: קוד, סול, פלאונדר, אלסקה פולוק, אולם היא איננה מתאימה לדג הסלמון, כיוון שצבע הבשר הוא אדום והתולעים שקופות, כך שהשיקוף אינו מועיל. לכן בדג זה, מעבירים כל חתיכה תחת אולטרה-סגול, שתפקידו להבליט כל עצם זר כגון תולעים.

מיותר לציין שכל פעולה זו מלווה ע"י משגיח מומחה בתחום שצמוד לפועלים כל הזמן ומפקח על עבודתם. ולעיתים, בייצורים גדולים, צמודים לייצור שני מפקחים מומחים בתחום.

בתום הייצור המיוחד, כל דג נארז בסוגי האריזות השונות כפי שהיבואן מבקש ועל כל אריזה מוטבעת חותמת המעבדה שע"י המכון,